

Милорад Павич

Скляний слимак

Вистава на дві перші дії

(Переклад Івана Лучука)

Дійові особи

Дівчина (Хатчепсут), продавчиня у крамниці жіночої білизни.

Давид (Сенмут), безробітний архітектор, щойно розлучений, вродливий, завчасу посивілий, із п'ятьма проділами у волоссі впоперек від вуха до вуха; трішки клептоман.

Жінка, Давидова колишня дружина.

Чоловік у чорному (Тутмос III).

Письменник.

Колядники.

Продавчиня, бармен, відвідувачі кав'ярні, перехожі.

У "Першій дії вперше" світлові та музичні ефекти всіма засобами зосереджені на супроводі Давидових учинків. У "Першій дії вдруге" зосереджені на кожному порухові Дівчини. "Перша дія вперше" — його розповідь, а "Перша дія вдруге" — її. Аналогічні сцени мають різне освітлення, відмінні ритми, чоловічий і жіночий; його історія відбувається в одному, а її — у

зовсім іншому місті. Головні ролі, зрештою, не мусять грати ті самі актори.

Тричі у виставі має статися перерва тривалістю коло двадцяти секунд. Усе має загальмуватися, ніби у перерваному фільмі, щоб виникло враження, наче вистава вийшла з ладу. Потім актори немовби прокинулися зі сну й продовжують гру.

Коляди в кінці цієї драми є автентичними, а режисер має відібрати ті, які йому найвідповідніші.

Перша дія вперше

Перша сцена

Засклений торговий центр із багатьма крамницями.

Крамниці у торговому центрі багато прикрашені напередодні Святвечора та Різдва. Дівчина підходить до кіоску в той же момент, коли до нього наближається Чоловік у чорному лакованому пальті. Поки той купує тютюн для люльки, Дівчина дає правою рукою продавцеві гроші за журнал мод. Що робить її ліва рука, не видно. Дівчина відходить із купленим журналом, а Пан у чорному сідає на поближню лавку та кладе біля себе капелюх і рукавиці.

Припалює сірником люльку, на яку натягнутий розкішний жіночий перстень.

До лавки, на якій сидить чоловік, йде старший пан у супроводі тридцятирічної Жінки. Вона несе сітку з різдвяними подарунками у різнокольорових пакетиках. Жінка у супроводі старшого пана зміряла поглядом Чоловіка у чорному лакованому пальті. Жінка і Пан проходять попри лавку, але

раптом повертаються. Жінка нерішуче звертається до Чоловіка в чорному лакованому пальті.

Жінка. Даруйте, що турбую вас. Пан біля мене — закордонний письменник, не розуміє нашої мови, я його перекладачка. Він хотів би звернутися до вас з одним проханням.

Чоловік у чорному. Прошу?

Жінка. Ні, ви не так зрозуміли. Пан і я — не коханці.

Чоловік у чорному. Ні?

Жінка. Ні. Між нами існує щось на зразок припливів і відпливів взаємного притягання. Кожен приплив швидко нищить відплив. У тому й річ. Який ви знак?

Чоловік у чорному. Лев.

Жінка. Ви не з нашої історії. Але могли б нам допомогти.

Чоловік у чорному. Де?

Жінка і Письменник сідають на лавку поряд із Чоловіком у чорному.

Жінка. Це не проблема. Проблема в тому — як.

Чоловік у чорному. Справді? Ви часом не купуєте зброю?

Жінка. Боже борони!

Чоловік у чорному. Шкода!.. А який ви знак?

Жінка. Рак.

Чоловік у чорному (декламує як заведений). Канцер, ректосценція альфа 09 годин, максимальні виміри 7 разів по 55 метрів, деклінація дельта...

Жінка і письменник. Браво!

Письменник нахилився до Жінки й довго щось їй шепоче на вухо, а Жінка перекладає це на вухо Чоловікові в чорному.

Чоловік у чорному. Я вас, а ви його водночас? Ні.

Жінка знову перекладає.

Чоловік у чорному. Він вас, а ви мене? Ні.

Жінка знову хоче перекласти те, що їй Письменник прошепотів, але Чоловік у чорному їй не дозволяє.

Чоловік у чорному. Знаю, вже знаю: я вас, а він мене. Або я і вас, і його... Не важливо.

Продовжується процес перекладання.

Жінка. Пан зараз пропонує, що я його, а він вас.

Чоловік у чорному. А якби він і вас, і мене, до того ж водночас?

Жінка. Чи є в пана ще якийсь варіант?

Чоловік у чорному. Є.

Жінка. Який?

Чоловік у чорному. Щоб від мене, як завдяку за вашу працю для цього пана, ви прийняли один подаруночок. Я дам вам цей перстень від моєї люльки.

Жінка. Перстень? Для мене? А я якраз розлучилася... Відчуваю, що треба зробити...

Чоловік у чорному натягає Жінці перстень на палець та шепоче їй щось на вухо. Жінка, збентежена, підводиться з лавки і відходить.

На лавці залишаються Письменник і Чоловік у чорному. Коротка мить невизначеності.

Чоловік у чорному підводиться, на знак прощання махає капелюхом і йде від лавки. Наздоганяє Жінку та бере її під руку. Віддаляються швидко, без слів.

Друга сцена

Квартира Жінки. Чоловік у чорному і Жінка.

Щойно увійшли до кімнати, починається найбурхливіша й найкоротша любовна сцена, завершена її криком. Чоловік у чорному гладить ніс Жінки, хоче швидко піти, але перед тим раптом мацає свої кишені й вигукує.

Чоловік у чорному. Моя запальничка! Де моя запальничка? Ти не бачила моєї запальнички в жовтому чохлі? Ти була її не поцупила?

Нахабно її обшукує, потім витрясає всі подарунки з її сітки і, не знайшовши запальнички, вилітає з кімнати. Жінка хреститься й гепається у фотель.

Жінка. Стільки шуму ні через що. Страшна коштовність, запальничка!

Запалює цигарку, відпочиває у фотелі. Бере один пакетик у червоній упаковці з бантиком. Обережно розв'язує обгортку і виймає скляного слимака з кришталю. Слимак наповнений пахучим рожевим порошком і затканий зверху воском із ґнотиком —

щось на кшталт декоративної свічки.

Жінка (нюхає скляного слимака). Як чудово роблять тепер ті декоративні свічки! Складний слимак, що пахне, коли запалюєш його ґнотика. Чарівно!

Жінка натискає кнопку на телефонному автовідповідачі

й записує повідомлення.

Жінка. Повідомлення для мого колишнього чоловіка. Ти знову приходиш? Нагадую тобі про нашу угоду. І далі можеш приходити до моєї квартири, але лише коли мене в ній не буде. А ти знаєш, коли мене тут нема. Можеш дивитися телевізор, можеш щось випити, але не смієш нічого їсти, ні щось, за звичкою, вкрати. Коли порушиш угоду, замок одразу буде

змінено, а поліцію буде повідомлено про те, чого бракує у квартирі.

Жінка вимкнула автовідповідач, зі скляного слимака вийняла заглушку у вигляді свічки. Зі слимака висипала пахучий рожевий порошок у попільничку. Потім узяла інший пакетик і з нього вийняла пляшечку з черепом на етикетці, піднесла її до очей і прочитала: **ВИБУХІВКА ВЕЛИКОЇ РУЙНІВНОЇ СИЛИ!
ВОГНЕНЕБЕЗПЕЧНО!!!**

Насипала сріблястий вибуховий порошок із пляшечки до слимака й обережно повернула воскову заглушку з ґнотиком на місце та спакувала слимака знову в червону коробочку.

Жінка. Так, тепер це бомба, а не свічка.

Тут треба додати до слимака моторошну музичну тему, яка відтепер супроводжуватиме скляного слимака, коли б він не з'явився. Жінка ставить слимака на стіл, типовий для архітекторів: на столі та скрізь по стінах — плани єгипетських пірамід і храмів, бібліотека повна книжок про Єгипет. Це робочий простір її колишнього чоловіка. Жінка виходить із квартири.

На коробочку з бантиком падають сутінки. За нею видно клямку входних дверей, на якій відбивається промінь заходу сонця. Клямка повертається.

До квартири входить Давид, засвічує лампу. Він зденерований, пожмаканий, невиспаний. Боязко обходить квартиру. Коли бачить, що нікого нема, виймає з холодильника віскі, наливає, п'є, лід подзвонює у склянці. Раптом чути голос із автовідповідача, налаштованого на автоматичне вмикання. Давид сполоханий, ледь не випускає склянки.

Жінчин голос. Ти знову приходив? Нагадую тобі про нашу угоду. І далі можеш приходити до моєї квартири, але лише коли мене в ній не буде. А ти знаєш, коли мене тут нема. Можеш дивитися телевизор, можеш щось випити, але не смієш нічого їсти, ні щось, за звичкою, вкрасти. Коли порушиш угоду...

Давид люто вимикає автовідповідач. Порскає з рота недопитим ковтком віскі на квіти у вазонку на підвіконні. Визуває мешти, завалюється у фотель і засинає.

Понад рікою ніч. Давид зненацька прокидається. Встає. Перше, що бачить — це подарунок у чудовій коробочці з бантиком. Стоїть мить, наче зачарований, вступившись у коробочку. Рухається до виходу. Вже в дверях хвилюк вагається. Повертається, зі столу краде червону коробочку з бантиком... Швидко виходить із квартири.

Третя сцена

Кав'ярня в будинку, в якому мешкає Жінка.

За шинквасом сидить декілька людей. Кельнерки прикрашають кафе до Святвечора та Різдва. За шинквасом Давид читає газету. У кафе входить чоловік, який на плечах і на капелюсі має різні квіти та малі різдвяні гілочки.

Чоловік із квітами. Добрий день, добрі люди.

Бармен. По чому гілочки?

Чоловік із квітами. Маю дубові, грабові, букові.

Бармен. Яка різниця?

Чоловік із квітами. Кожна годяща, але гілочку не можна зрізати.

Бармен. То віж ціну.

Чоловік із квітами (хреститься). Хто в мене купує, мусить вірити. Кожна гілочка чуває...

Бармен. Я теж деколи чуваю, але деколи й недочуваю. Поглянь-но туди на столик, той юнак від учора там чуває.

Юнак, який дрімає за столом, наче чув розмову, встає й немов спросоння чи з похмілля каже.

Юнак (офіціантці)

Вас, любі очі, спиває кожне око,

Краса у ваше люстро завітає.

Допоки на подушці спить морока,

Дотіль і ваша врода від життя страждає.

І наче та лоза, що молодіє у вині,

І молодість дарує далі, бродить

Твоя краса в мені,

Хоч радості не родить.

Офіціантка. Ви мали дванадцять пив.

Юнак. Сьогодні я не плачу.

Бармен. Хлопчику, мусиш заплатити.

Юнак виймає паспорт.

Бармен. Твій паспорт не вартує дванадцять пив.

Юнак. Прочитай моє прізвище.

Бармен. Людоньки, цей малий має прізвище Коляда.

Чоловік із квітами. Я плачу за його прізвище.

Юнак. Тоді дайте Коляді ще одне пиво.

Чоловік із квітами. Дайте йому ще одне пиво! Ця історія вартує бочки пива.

Доки Чоловік із квітами розраховується, Давид краде в нього великого садового ножа з кишені.

Четверта сцена

Розкішна крамниця жіночої білизни.

У ній працює продавчиною Дівчина із першої сцени.

Вона виймає з торбинки щось у жовтому чохлі, але в той час помічає, що хтось (Давид) стоїть перед крамницею та крізь вітрину дивиться всередину. Дівчина швидко ховає річ у жовтому чохлі до своєї кишені. Давид помічає покладані на прилавку нічні сорочки і входить до крамниці жіночої білизни.

Давид. Доброго вечора.

Кладе свого плаща та червону коробочку на стіл, поряд із прилавком.

Давид. Хотів би купити нічну сорочку четвертого розміру, це розмір моєї дружини.

Дівчина. Ці нічні сорочки на прилавку третього розміру. Четвертий розмір на полиці.

Дівчина приносить приставну драбину, вилізає на полицю. Давид пробує потягнути з прилавка одну з нічних сорочок третього розміру. Не встигає. Дівчина злізає з товаром у руці й штовхає Давида драбиною. Драбина зачіпає червоний пакуночок, який падає зі стола поряд на фотель. Цього начебто не помітили ні вона, ні він. Відсуваючи драбину однією рукою, другою непомітно вкидає Давидові в кишеню плаща ту річ у жовтому чохлі.

Давид (сором'язливо). Знаєте, я в цьому купуванні не найуміліший. Чи не могли б ви замість моєї дружини приміряти нічну сорочку? Ви приблизно такої ж статури... Ви б мені дуже допомогли, панночко...

Дівчина змряла поглядом Давида, однак зайшла до кабінки, щоб перевдягнутися. Давид цупить до кишені одну з нічних сорочок третього розміру з прилавку. На прилавку залишається акуратно поправлена коробка.

Дівчина виходить із кабінки. Давид захоплений її виглядом, довго стоїть мовчки. Дівчина в нічній сорочці четвертого розміру виглядає незбагненно гарно. ДВАДЦЯТЬ СЕКУНД дивляться одне на одного непорушно, наче вистава зупинилася.

Давид (захоплено)

Думка про тебе краде мене з мого шляху;

Думка рушає в один, а шлях мій — в інший бік,

Змирився з нею я, а шлях дав маху;

Я віднайду його на денці твого шляху,

Коли усі шляхи зустрінуться й зупиняться навік...

Дівчина (дещо зніяковіло). Берете нічну сорочку? Загорнути?

Давид (збентежений, стрепенувся, майже вигукує). Знаєте, я не можу купити ту нічну сорочку. Задорога для мене.

Давид похапцем бере плаща й виходить із крамниці. Дівчина залишається на місці усміхнена. Тоді зиркає на фотель, де лежить червона коробочка з бантиком — підходить, розглядає, розв'язує бантик, виймає скляного слимака. Слимак сяє у всій своїй красі. Дівчина захоплена виглядом скляного слимака. Повертає його до коробочки, зав'язує бантик.

П'ята сцена

Кав'ярня в будинку, де мешкає Жінка.

Давид грає в покер на гральному автоматі. Виграє. Дивиться на годинник. Підходить до шинквасу.

Давид. Дай мені подвійний експресо у великій чашці.

Бармен (ставить на шинквасі біля кави ще й телефонний апарат з автовідповідачем). Це тобі залишила твоя колишня дружина. І переказала, щоб ти її не турбував сьогодні ввечері.

Давид (барменові). Де можна під'єднати і прослухати це чудо?

Бармен бере штекер і встромляє в гніздо попри самісіньку Давидову чашку, біля шинквасу. Давид натискає кнопку, чути голос його колишньої дружини.

Голос Жінки. Знову щось у мене вкрав. Малу червону коробку з бантиком. Не бійся, не заявила на тебе в поліцію. Наразі. Цього разу ти взяв правильну річ. Подарунок для тебе, на Святвечір.

Давид збентежився і починає шукати по плащі та навколо себе.

Давид. Червону коробочку? Я десь забув її... Лишень де?

Давид з однієї кишені виймає садовий ніж, із другої — нічну сорочку третього розміру, яку вкрав у крамниці, а з плаща виймає жовтий чохол і з нього чоловічу запальничку.

Давид (збентежено дивлячись на запальничку). У кого ж я поцупив цю запальничку? Вже й не знаю — коли краду, а коли не краду. Жах!

Дивиться на чохол, на якому щось написано.

Давид (читає вголос). "Якщо мене тричі поспіль запалиш, здійсниться твоє бажання".

Давид різко позапихав речі в кишені.

Шоста сцена

Вулиця.

Ранок перед Святвечором. Вулицею йде група дивно вбраних акторів-колядників. Співають колядки. Люди зупиняються і слухають їх.

Поміж інших зупиняється і Давид. З іншого боку знаходиться Чоловік у чорному лакованому пальті, помічає Давида й одразу подає акторам знак, підкликаючи їх до себе.

Чоловік у чорному. Ви вмієте носити зірку?

Акторка. Залежно чию...

Чоловік у чорному. Тож я питаю, чи можете грати виставу, яка називається вертеп? Шопка, батлейка, чи як там ще її називають!

Актор. Звісно, можемо. Але вертеп грають на Різдво, а сьогодні щойно Святвечір. Сьогодні маємо репетицію, готуємося до завтра.

Чоловік у чорному. Тоді проводьте репетицію тут. Гроші даю вам наперед.

Роздає їм гроші та шепоче акторові на вухо, киваючи головою на Давида.

Чоловік у чорному. Отримаєш ще, якщо дізнаєшся, де він мешкає.

Актор (звертається до Давида). Пане, чи не бажаєте, щоб ми прийшли до вас завтра з вертепом заколядувати? Де ви мешкаєте, пане, де ви мешкаєте?

Давид (відходячи). Ніде не мешкаю.

Чоловік у чорному йде геть. Актори розходяться. Давид на вуличній розкладці купує тьмяно-синю торбину та кладе до неї нічну сорочку.

Вулиця святково прибрана до Святвечора та Різдва.

Сьома сцена

Крамниця білизни.

Давид входить і швидко говорить.

Давид. Я прийшов, панночко, щоб вибачитися. Вчора я вас надурив, а це негарно. Я не маю дружини й не хотів купувати нічної сорочки. Я хотів вас побачити в нічній сорочці. Вона вам так пасувала, що я цієї ночі не міг заснути. Лець дочекався, щоб відчинилися крамниці, і купив вам на подарунок таку ж нічну сорочку, яку ви вчора приміряли.

Давид нічну сорочку в синій торбині дає Дівчині. Вона всміхається, витягаючи її.

Дівчина. Це не така ж, ця нічна сорочка — третього розміру.

Давид гепається у фотель, викритий.

Давид (у відчаї). Чи можна вас принагідно запитати? Часом не тут у вас я забув один пакуночок, загорнутий у червоний папір?

Дівчина. Пакуночок, загорнутий у червоний папір? З бантиком?

Давид. Так, так.

Дівчина. О, хто може те знати, молодий пане? Що тільки люди по крамницях не забувають! Ви б не повірили. Ми все це збираємо до купи й віддаємо господині. Після свят повертайтеся й питайте її... Але зараз я вас дещо запитаю. Що робите, коли на Святвечір відчуваєте самотнім? Чи є спосіб невідчутно зникнути з цього світу?

Давид спантеличено дивиться на Дівчину.

Давид (збентежений). Чи ви мали колись дочку? Давно... Перед багатьма, багатьма роками.

Дівчина (тихо). Маєте на увазі, чотири тисячі років тому? Можливо, мала, але тепер її не маю. І тому я на свята залишаюся сама.

Давид. Сама?

Дівчина (тихо продовжує). Не бажаєте прийти на Святвечір до мене, щоб її побавити?

Давид (стрепенувшись). Кого?

Дівчина. Таж ту дочку, якої я не маю. Ось вам моя адреса.
То сьогодні ввечері.

Давид. З великою радістю. (Йде, зупиняється в дверях і каже, наче про щось довідався.) Я знаю її ім'я.

Дівчина. Чиє?

Давид. Таж тієї дочки, якої не маєте. Звалася Ніферуре.

Давид виходить, Дівчина дивиться вслід йому. Бере повернену нічну сорочку третього розміру, нюхає її, посміхається і повертає її до коробки, з якої була вкрадена.

Дівчина (наспівуючи). Ніферуре, Ніферуре...

Восьма сцена

Квартира Дівчини.

Солома розкидана по кімнаті. Чути дзвінок у двері. Давид входить, несе пляшку світлого ігристого вина та зелену торбинку, гарно перев'язану золотистим шнурочком. Дівчина пропонує йому сісти. Стіл сервірований до вечері. Обоє трохи збуджені.

Давид (дивлячись на вишукані наїдки на столі). Їжа — це наче інший секс.

Дівчина. Що ти маєш на увазі?

Давид. Нічого не маю на увазі. Це назва однієї жіночої книжки. Там написано, що тепер небезпечно їсти, так само небезпечно, як займатися коханням.

Дівчина. Справді? А чому?

Давид. Через хвороби.

Дівчина. Правду кажучи, мене більше лякає в коханні нагуляти дитину, аніж хвороба. Довше триває. Тому на Різдво радше хотіла б отримати подаруночок, а не дитинку.

Дівчина дає Давидові подарунок. Це червона коробочка з бантиком.

Давид. Це неможливо!

Дівчина. Мій різдвяний подарунок для тебе.

Давид пильно дивиться на Дівчину, щоб збагнути — звідки в неї та коробочка. Збентежений, він гарячково розгортає подарунок, шовкову стрічку з металевою квіточкою кидає через плече в глядацьку залу, а з коробочки виймає скляного слимака... Давид усвідомлює, що саме це залишила йому дружина як подарунок на Різдво. Збентежено ставить скляного слимака посеред святкового столу.

Дівчина. Не може бути, щоб ти не знав, що там, у коробці!

Давид. Не знав...

Дівчина. Розчарований?

Давид. Так.

Дівчина. Так?

Давид. Ні, навпаки. Він чудовий. Дякую! (Обіймає Дівчину.) І я приніс для тебе подарунок.

Давид простягає їй зелену подарункову торбинку, перев'язану золотим шнурочком. Дівчина з торбинки витягає запальничку в жовтому чохлі.

Дівчина. Чудово! Мені якраз бракувало запальнички. (Цілує Давида.) Тепер запалимо твій подарунок моєю запальничкою.

Давид. Який подарунок?

Дівчина. Таж скляного слимака!

Давид виймає запальничку з жовтого чохла, а чохол кидає в глядацьку залу.

Дівчина. Що там написано?

Давид. На чому?

Дівчина. На чохлі.

Давид. Не знаю, я вже його викинув. (Показує рукою через плече на глядацьку залу.) Нащо мені інструкція до запальнички? Не пам'ятаю вже, що там написано. Зачекай, щось про здійснення бажань...

Дівчина (знає напам'ять). Але я знаю, що написано на тому чохлі. На ньому написано: "Якщо мене запалиш тричі поспіль, сповниться твоє бажання..."

Давид (вражений). Коли ж то я в тебе, дай Бог пам'ять, вкрав ще й запальничку? Нічну сорочку, о'кей, але щоб я там у тебе в крамниці вкрав і запальничку... ні, того не можу пригадати...

Дівчина сміється.

Дівчина. Ти її не крав. То я сама крадькома вкинула запальничку тобі до кишені. Ще там, у крамниці.

Давид. Навіщо?

Дівчина. Із принципу. Коли щось украдеш, мусиш щось і подарувати.

Давид. Де про це написано?

Дівчина. У Павича.

Давид. Що то за Павич?

Дівчина (сміється). Ти не сильний в іменах!

Давид. Я знаю, як тебе звати.

Дівчина. Насправді, звідки знаєш?

Давид. Не знаю звідки, але знаю. Тебе звати Хатчепсут.

Дівчина. Цього мені дотепер ще ніхто не казав.

Дівчина приносить вечерю і ставить її на стіл. Посеред столу — як декоративна свічка — скляний слимак.

Дівчина. Запалюй!

Давид бере запальничку, черкає раз, запальничка горить. Дівчина захоплено плескає в долоні. Давид хоче запалити свічку, але Дівчина йому перешкоджає.

Дівчина. Ще не запалюй слимака.

Давид. Чому ж, коли загорілося з першого разу.

Дівчина. Хіба ти не маєш бажання? (Зазирає йому в вічі.)

Давид. Маю. Звісно, що маю.

Дівчина. Ет, аби твоє бажання здійснилося, мусиш тричі черкнути.

Давид. Де про це написано?

Дівчина. Та ж я вже тобі казала, на чохлі запальнички.

Давид простягнув руку високо над столом і далеко від слимака; черкнув і вдруге, запальничка видала зелене полум'я.

Дівчина. Браво, браво! Тепер черкни втретє і здійсниться твоє бажання!

Давид наче в перерваному фільмі стоїть ДВАДЦЯТЬ СЕКУНД із запальничкою, високо піднятою в руці.

Давид. Хіба написано, що треба і втретє? (Звертається до глядачів.) Якщо хтось із вельмиповажаних глядачок чи глядачів знайшов випадково жовтий чохол від цієї запальнички (показує її), прохання прочитати, чи написано там , що треба черкнути тричі?

Голос із глядацької зали. Саме так і написано!

Давид. Отже, кажете, що маю черкнути ще й втретє, щоб сповнилося моє бажання?

Голос із глядацької зали. Так!

Давид черкає втретє. Сильний вибух розносить квартиру, Давида й Дівчину в ній.

Перша дія вдруге

Перша сцена

Скляний торговий центр.

Дівчина підходить до кіоску з газетами та тютюном. Цей кіоск схожий на той із початку вистави. Стає за високим літнім чоловіком у чорному зимовому лакованому пальті.

Дівчина дає правою рукою продавцеві гроші за журнал мод, водночас лівою рукою з панового чорного зимового лакованого пальта краде першу ж річ, яку намагає в його правій кишені,— запальничку в жовтому чохлі.

Друга сцена

Вулиця.

Вечір. Дівчина поспішає. Дівчина чекає на зелене світло. Нервово виймає з торбинки малесеньке дзеркальце. Цілує його, а на дзеркалі залишається слід губ, від помади. Біля неї — мати з дитиною.

Дівчина гладить дитину і своє малесеньке люстерко непомітно опускає до кишені дівчинки. Дівчина йде весела, зупиняється біля розкладки з книжками. Продавець розкладає книжки, помічає дівчину, вона йому посміхається й бере одну книжку.

Дівчина. Ви читали цю книжку?

Продавець. Яку?

Дівчина (читає продавцеві назву). "Скляний слимак: оповідання з інтернету".

Продавець. Ще ні...

Дівчина шукає сторінку в книжці, читає продавцеві.

Дівчина. "Завжди так само. Одну річ вкрасти, іншу річ подарувати. І то різним особам. Не важливо ні що, ні кому. Подеколи, залежно від обставин, мусила міняти послідовність ходів і спершу дарувала, а вже тоді крала..." (Закриває книжку і йде.)

Продавець. Дівчино, а книжка!

Дівчина, відходячи, повертає книжку продавцеві. Далі дорогою купує бублика. Їсть на ходу.

Третя сцена

Крамниця білизни.

Дівчина входить до крамниці. Старша жінка показує Дівчині на годинник — у сенсі: чому запізнюється. Дівчина цілує старшу жінку, пропонує їй шматок бублика, жінка відмовляється, роззлючена виходить. Дівчина залишає плащ, а тоді, наче про щось згадала, нишпорить по кишенях.

Дівчина знаходить украдену запальничку, виймає її з жовтого чохла. На чохлі щось написано, вона читає вголос:

"ЯКЩО МЕНЕ ТРИЧІ ПІДРЯД ЗАПАЛИШ, ЗДІЙСНИТЬСЯ ТВОЄ БАЖАННЯ".

Здивована, Дівчина стрепенулася, бо до крамниці білизни зненацька увійшов покупець. Давид у джинсах, синій сорочці, темному пальтечку, в черевиках на довгошерстому хутрі. У руці тримає дощовика та малесеньку коробочку, загорнуту в червоний папір із бантиком. Молодик кладе дощовика та коробочку на столик біля фотеля. Говорить сором'язливо.

Давид. Хотів би купити нічну сорочку. Різдвяний подарунок своїй дружині. Вона носить четвертий розмір.

Дівчина. Ті розміри нагорі, на полиці...

Дівчина підсуває драбину, піднімається, відчуває його погляд на собі, бере нічну сорочку, спускається, відсуває драбину, непомітно, але навмисно спихає його червоний

пакуночок зі столу на фотель, так що тепер пакуночок відокремлений від Давидового дощовика. Давид і Дівчина зустрічаються поглядами.

Давид. Можливо, вам моя забаганка видасться надмірною. Але я не вмію купувати жіночих нічних сорочок. Чи не могли б ви її вбрати на себе? Так я міг би дізнатися, чи підходить вона, чи ні. Моя дружина майже такої ж статури, як ви.

Дівчина краєм ока бачить, що коробочка в надійному місці, на фотелі.

Дівчина. Не ви один про таке просите. Вибачте, лише спершу віднесу драбину...

Дівчина зачіпає Давида драбиною і користується цим, щоб непомітно вкинути до його кишені запальничку в жовтому чохлі. Входить до кабінки, вдягає нічну сорочку. У той час Давид краде одну нічну сорочку з прилавку. Дівчина з'являється перед молодиком. Дівчина бачить, як молодик заворожений її появою. Виглядає вона досконало, відчуває це й демонструє.

Давид (сумним голосом). Знаєте, зараз я навіть попри найщиріше бажання не можу купити цю нічну сорочку. Вона так чудово вам пасує, що я по вечорах, коли б тільки вдягала її моя дружина, мусив би згадувати про вас. А так не можна. Ви й самі то розумієте, хіба ні? У кожному разі, дякую і добраніч...

Давид виходить, загортається в дощовик. Забуває червону коробочку на фотелі. Дівчина уважно слідкує за виходом Давида. Вона й далі в нічній сорочці, ховає похапцем червону коробочку до своєї торбинки, наче вкрадену річ. Перевдягається. Дивиться на годинник. Виходить із крамниці.

Четверта сцена

Церква. Літургія.

Дівчина в церкві. Роззирається, запалює свічку, помічає старшого пана — письменника, якого ми вже бачили в чоловічій версії, і колишню дружину Давида Сенмута. Дівчина краде в письменника оптичний прилад для визначення поляризації світла. Хреститься і випускає його в кишеню колишньої дружини Давида Сенмута.

П'ята сцена

Квартира Дівчини.

Вона розгортає пакуночок зі слимаком, оглядає його. Моторозна музична тема скляного слимака. Розглядає на просвіт сріблястий порошок всередині, не знаючи, що він смертоносний. Струшує його. Тоді знову слимака загортає, зав'язує бантик.

Дівчина роздягається, задоволена, вмикає музику по радіо. Підходить до вікна. Ніч над рікою.

Дівчина лягає, гасить лампу. Одразу, як у монтажі — сонце проникає в кімнату, телефон дзеленчить. Дівчина вискакує з ліжка, відхиляє фіранку — сонце вже зійшло високо. Дівчина піднімає слухавку.

Жіночий голос. Гей, мала, це крамниця. Сьогодні Святвечір. Веселих свят. Нагадую, що твоя зміна від полудня. Після ввечері, можеш йти додому. Чао...

Дівчина швидко вдягається, виходить.

Шоста сцена

Мала гарна площа в місті.

Дівчина поспішає на роботу й бачить, що на площі група колядників готує виставу на завтра. Дівчина зацікавлено зиркає на акторів.

Входить Чоловік у чорному і коли помічає Дівчину — підходить група акторів.

Чоловік у чорному. Отже, ви прибули, панове актори? Що нам сьогодні заграєте? Про завтра знаємо, завтра будете з вертепом ходити по хатах і вітати з Різдвом. А тепер? Чим зараз звеселите цю вродливу панянку і всіх нас?

Актор. Хто заплатить, той і знатиме.

Пан у чорному платить. Одразу починається гра. Актори чіпляють над дверима сусіднього будинку таблицю з написом "ВХІД ДО ПЕКЛА". Під ним написано "ВХІД ПЛАТНИЙ: ПО КОПІЙЦІ З ОСОБИ". Перед входом стоять три демони — християнський (це демониця), ісламський і єврейський. Один молодик у чалмі швендяє й шукає щось, позираючи на двері.

Молодик у чалмі

Згадати мушу я тепер всіх батькових жінок,

Що залюбки із ним єднались,

Усіх попутниць випадкових, що мене

Вином і хлібом пережованим до часу годували,

Жебрачок, що на перехрестях мені малому грудь давали,

Згадати мушу, як в житті

Усі вони страшенно настраждались,

Всі пасма кіс на тих хрестах могильних,

Любові всі, що невідь-де подались,

Всіх матерів, які моїми хтіли бути,

Усіх жінок, які хоч раз моїми матерями звались...

Демониця (до молодика). Щось шукаєш?

Молодик у чалмі. Шукаю свій шлях. Шлях до пекла.

Ісламський демон. Чи знаєш, навіщо ти тут?

Молодик у чалмі. Де?

Демониця. Як де? Чи знаєш, навіщо ти біля входу до пекла?

Молодик у чалмі. Бо я согрішив.

Єврейський демон. Согрешив тим, що помер і потрапив у
наші лапи.

Молодик у чалмі. Значить, це вхід до ісламського пекла?

Демониця. Ні. Вхід до ісламського джаханаму там. (Показує на двері через дорогу.)

Молодик у чалмі. То ти шайтан, який мене відведе у джаханам?

Демониця. Ні, я християнський диявол.

Молодик у чалмі. Отже, я прийшов не туди.

Єврейський демон. Туди. Прийшов прямо туди, де треба. Мусульмани горять тут, у християнському пеклі, де й ти як мусульманин горітимеш. А єврейські грішники потрапляють у твій крижаний ісламський джаханам, християнські ж грішники відправляються в гебрейський шеол, під нашу владу, владу єврейських демонів. Це доля всіх тих, чия кров не перейшла через сорок небесних камінців, тож не стала чистою, праведною.

Демониця (простягає долоню). Копійку за вхід, будь ласка.

Молодик у чалмі (виймає з рота монетку й дає Демониці).
Ось.

Демониця. Проходь!

Грішник у чалмі проходить до пекла.

Єврейський демон. Дав тобі гріш, а не копійку! Надурив!

Демониця. Ні. Дав мені телефонний жетон. (Підносить вгору кружальце з дірочкою.)

Актори вклоняються, усі плескають в долоні, дехто кидає якісь гроші. Пан у чорному пальті головою вказує акторам на Дівчину.

Акторка. Панночко, де ви мешкаєте, прийдемо завтра з вертепом привітати вас із Різдвом. Лишень скажіть, де мешкаєте... Вам то нічого не коштуватиме. Пан у чорному наперед нам заплатив.

Акторка хапає Дівчину за руку. Дівчина, перестрашена, вивільняє руку. Відбігає.

Сьома сцена

Крамниця білизни.

Дівчина входить до крамниці, там є Старша жінка, яка дивиться на годинник і докоряє пальцем Дівчині, тоді її цілує.

Старша жінка. Щасливого Святвечора, а завтра Різдва.

Із крамниці виходить Старша жінка, до крамниці входить Давид. Ще у дверях починає говорити.

Давид. Я прийшов, панянку, щоб вибачитися. Вчора я вас обдурив і то було негарно. У мене нема дружини і я не хотів купувати нічної сорочки. Хотів вас побачити у нічній сорочці. Вона вам так чудово пасувала, що цієї ночі я ніяк не міг заснути. Лець дочекався, щоб відчинилися крамниці, і купив вам на подарунок таку ж саму...

Дівчина розкриває синю торбинку й одразу розуміє, що це та нічна сорочка, яку вчора ввечері з її крамниці вкрав Давид.

Дівчина. То не така сама, ця третього розміру.

Давид падає у фотель, викритий.

Давид (розпачливим голосом). Чи можна вас дещо запитати? Часом не тут у вас я забув учора ввечері один пакуночок, загорнутий у червоний папір?

Дівчина. Пакуночок, загорнутий у червоний папір? З бантиком?

Давид. Так, так!

Дівчина. Ви його тут не забували. Я б його знайшла і знала б, як то ми завжди знаємо і повертаємо все, окрім випадків, коли покупці забувають у нас душу. Але зараз я вас дещо запитаю. Що робите, коли на Святвечір почуваетесь самотнім? Чи є спосіб невідчутно зникнути з цього світу?

Давид спантеличений цим питанням.

Давид. Чи ви мали колись дочку? Давно, перед багатьма, багатьма роками?

Дівчина. Маєте на увазі, чотири тисячі років тому? Можливо, мала. Але тепер її не маю. І тому я на свята залишаюся сама. Не бажаєте прийти на Святвечір до мене, щоб її побавити?

Давид. Кого?

Дівчина. Таж ту дочку, якої я не маю. Ось вам моя адреса. Це сьогодні ввечері, якщо вам раптом вилетіло з голови.

Давид. Так, дуже радо.

Дівчина. Але будьте уважні, бо різниця між двома "так" може бути більшою від різниці між "так" і "ні".

Давид йде, вертається, незграбно цілує Дівчину в вухо.

Давид (у дверях). Я знаю її ім'я.

Дівчина. Чиє?

Давид. Таж тієї дочки, якої не маєте. Звалася Ніферуре.
(Виходить.)

Дівчина (до себе, повторює). Ніферуре. Дивне ім'я. Чи я вже раніше десь його чула?

Восьма сцена

Квартира Дівчини.

Дівчина готує вечерю. У глядацькому залі відчутний запах смаженої риби. Потім зав'язує голову хустиною й насліпо місить тісто на різдвяний калач. Кладе туди срібну монетку і примовляє, місячи тісто на калач.

Дівчина. Благословив тебе Бог і нинішній рік, ти на нивці проростало, серпом тебе пожинали, у млині мололось, у ночвах росло, у вогні пеклось, на столі покришилось...

Дівчина наводить макіяж, приміряє кілька суконь перед дзеркалом. Чоло обмотує стрічкою. Очі підводить блакитними тінями.

Дівчина (дивиться в дзеркало). Атлантида-блакить!
Дурниці! Звідки ти знаєш, що то "атлантида-блакить"?

Дівчина бере зі столу і розгортає червоний пакуночок,
виймає з нього скляного слимака. Скляна мушля слимака
наповнена вбивчим сріблястим порошком. Дівчина, звичайно,
цього не знає. Музичний мотив слимака віщує небезпеку.
Дівчина повертає скляного слимака до коробочки, запаковує,
перев'язує стрічкою.

Дзвінок у двері. Дівчина відчиняє, входить Давид. Приносить
якусь книжку й вино, дає це Дівчині. Дівчина показує Давидові,
де йому сісти. Стіл накритий, на ньому — різдвяний калач.
Дівчина бере чотири горіхи й кидає їх на чотири сторони,
хрестячи кімнату.

Дівчина. Во ім'я Отця і Сина і Святого Духа, амінь.

Дівчина приносить дві пари рукавиць, він і вона вдягають їх,
ламають у рукавицях різдвяного калача.

Дівчина (відділяє шматок калача). Це для дому, а це для
різдвяного гостя.

Сідають і починається дещо напружена мовчанка.

Дівчина (дивлячись на вишукані наїдки на столі). Їжа — це
наче інший секс.

Давид. Що ти маєш на увазі?

Дівчина. Нічого не маю на увазі. Це назва однієї книжки
Неди Тодорович. Там написано, що тепер небезпечно їсти, так
само небезпечно, як займатися коханням.

Давид. Справді? А чому?

Дівчина. Через коров'ячий сказ... Але не бійся, на вечерю маємо рибу. А будуть ще й різдвяні подаруночки.

Дівчина виймає з шухляди коробочку зі скляним слимаком.

Дівчина. Це тобі різдвяний подарунок від мене.

Дівчина цілує його. Давид трепетно відкриває червону коробочку, шовкову стрічку з металевою прикрасою кидає через плече у глядацьку залу, виймає скляного слимака, вражений.

Дівчина. Не може бути, щоб ти не знав, що там у коробці?

Давид. Не знав

Дівчина. Розчарований?

Давид. Так.

Дівчина. Так?

Давид. Ні, він чудовий. Дякую. Це справді скляний слимак у вигляді свічки.

Дівчина. Ні, це свічка у вигляді скляного слимака.

Ставлять скляного слимака на стіл. Давид її обіймає.

Давид. І я маю подарунок для тебе.

Давид кладе на стіл зелену торбинку. Дівчина гарячково її розв'язує. Всередині запальничка в жовтому чохлі з написом про здійснення бажання...

Давид. Розчарована?

Дівчина (збентежено кидає чохол через плече у глядацьку залу). Так...

Давид. Так?

Дівчина. Ні, він чудовий. Дякую. Мені саме бракувало запальнички.

Давид обіймає її, коротко цілує. Ще один поцілунок.

Дівчина. Я знаю, як тебе звати.

Давид. Звідки знаєш?

Дівчина. Не знаю докладно звідки, але знаю. І то віддавна. Можливо, знаю за запахом. Тебе звати Сенмут...

Давид. Сенмут? Ніколи не чув. Звідки в тебе ця ідея?

Дівчина загадково посміхається. Давид бере запальничку.

Дівчина. Якщо тричі черкнеш, сповниться твоє бажання!

Давид черкає вперше. Світло розливається по столі, осяває кімнату.

Дівчина. Черкни ще раз. Треба тричі.

Давид черкає вдруге.

Дівчина. Ще раз.

Давид (кладе запальничку). Не варто, моє бажання й так не здійсниться.

Дівчина. Здійсниться, ще й як.

Дівчина починає цілувати Давида. Любовна сцена. Після любовного акту обоє лежать.

Дівчина. Ти справді так мене жадав?

Давид. Так, вже чотири тисячі років.

Дівчина. Знущаєшся.

Давид. Ні, я згадав.

Дівчина. Згадав?

Давид. Так. Я архітектор. Через будівлі, які люблю, які знаю чи проекту, пробилася до мене крізь камінь одна згадка... Тому-то й ти пригадуєш.

Дівчина. Що?

Давид. Моє ім'я. Наприклад, я справді колись, чотири тисячі років тому, звався Сенмут. Будував храми для тебе.

Дівчина. Для мене?

Давид. Так, кілька тисячоліть тому ти владарювала над Єгиптом. Була царицею обох Нілів. Звалася Хатчепсут. Єдина жінка-фараон. Вела війни за країни, в яких виробляли пахучі олійки й любила косметичні тіні "Атлантида-блакить". Я був твоїм придворним будівничим і кохав тебе ще тоді. Але ми не були коханцями. Стали ними щойно цього вечора. Чекали на це чотири тисячі років.

Дівчина. Вигадуєш.

Давид. Якщо не віриш, поглянь на картинки в цій книжці, яку я змушений був поцупити зі своєї колишньої бібліотеки. Приніс її для тебе. Це ти. Музей у Каїрі має три твої кам'яні погруддя, а один сфінкс у Геліополісі має твоє обличчя.

Дівчина. Неймовірно. Та Хатчепсут справді схожа на мене.

Давид. Та не схожа вона на тебе.

Дівчина. А на кого?

Давид. Ти є Хатчепсут. А це я, Сенмут. У позиції, яку й тепер деколи люблю займати. У позиції кубика.

Дівчина. А кого тримаєш на руках?

Давид. Твою дочку, яка справді звалася Ніферуре. Вона не була моєю дитиною. Була дитиною твоєю і твого брата, який водночас був і твоїм чоловіком, а пізніше і твоїм убивцею. Успадкував твій трон як фараон Тутмос Третій. Я був змушений служити йому і бути його коханцем. І мене він убив.

Дівчина. Чи є в цій книжці і його портрет?

Давид. Звісно. Як і ти, належав до вісімнадцятої династії єгипетських володарів.

Дівчина скрикує.

Давид. Upізнала його, хіба ні? Так, то є Чоловік у чорному пальті, в якого, як тобі здається, ти вкрала запальничку.

Дівчина. Що ти кажеш? Хіба я не вкрала її?

Давид. Ні. Він підлаштував, щоб ти її вкрала, аби тебе знову вбити.

Дівчина. Вигадуєш.

Давид. Не цього вечора. Зараз я все бачу. Це не запальничка, а пекельна машина. Якби я черкнув ще раз, ми злетіли б у повітря разом зі слимаком і цим будинком. Тому нам краще позбутися запальнички! (Кидає її в глядацьку залу.)

Дівчина. Ми б не злетіли в повітря.

Давид (здивовано). Звідки знаєш?

Дівчина. А звідти, що і я тепер дещо пригадую. Хіба не розумієш? Якщо твоя єгипетська оповідка правдива, тоді Чоловік у чорному безпечний для нас. Усе вже відбулося. Він вже вбив нас, і вдруге не може. Не існує на світі такого, щоб можна було вбити тебе двічі. Нема на світі такого... (дивиться на годинник) крім того, він спізнився. Перейшло за північ. Тепер уже Різдво, на Різдво родиться, а не вбивається. Христос рождається, Сенмуте!

Дівчина скрикує. Чути дзвінок у двері. Дівчина скрикує знову.

Давид. Не відчиняй.

Дівчина. Це не він. Це хтось, що приходить як різдвяний гість. Відчиню. Це Різдво, тож не можу не відчинити дверей різдвяному гостеві.

Давид і Дівчина підходять до дверей. Дівчина боязко відчиняє двері. Входить Чоловік у чорному пальті. Давид і Дівчина злякано відсахуються.

Чоловік у чорному пальті. Слава Богу, що знайшов вас. Де запальничка? Я ледь не вмер зі страху, щоб ви не черкнули тричі... Збився з ніг, шукаючи вас... Цей прилад коштує сотні тисяч.

Давид. Викинули запальничку (показує через плече на публіку).

Чоловік у чорному. Направду? (Перестрашено звертається до глядачів.) Важливе повідомлення! Увага! Небезпечно для життя! Предмет, який вам кинули, не запальничка. Це зброя особливого призначення. Її вибухове наповнення активізується після третього послідовного запалювання. Прохання до того, хто знайшов пристрій, негайно його віддати! (Сходить у глядацьку залу і підходить до того, хто знайшов запальничку — однаково: фіктивний він чи ні; забирає в нього запальничку й повертається на сцену, тримаючи запальничку високо в руці, скидає пальто, дає його Давидові і гепається у фотель, тримаючи й далі запальничку в руці.)

Давид чіпляє пальто на вішак і краде з нього люльку.

Пан у чорному хапає зі столу різдвяного калача.

Чоловік у чорному пальті. Вмираю з голоду! Різдвяний калач, то ж для різдвяного гостя? От я і є вашим різдвяним гостем!

Чоловік у чорному сміється й кусає різдвяного калача.

Чути пісню, з коридору. Група Колядників, наче вихор, влітає до квартири. Вони несуть "Вертеп" — це яскиня з картону, на ній зірка, а в ній ясла, у яких новонароджений Христос, а біля ясел Йосиф і корови, віслюки та вівці. Все з пофарбованого дерева. На поклін до них підходять актори, які грають трьох царів, пастушків тощо. Колядники піснею вітають із Різдвом господарів (колядки режисер обирає на свій розсуд).

Давид і Дівчина винагороджують Колядників, які разом із Паном у чорному покидають квартиру. Прощаючись, Давид непомітно опускає як подарунок у кишеню Пана в чорному садовий ніж, украдений у корчмі. Колядники, виходячи, співають.

Закохана пара знову залишається сама в квартирі Дівчини.

Давид. Я вкрав у нього люльку, а поклав до його кишені садового ножа. Нехай трохи поторгує холодною зброєю. Знаєш це — коли щось украдеш, щось і подаруєш.

Дівчина. Де про це написано?

Давид. У Павича.

Дівчина. Що то за Павич?

Давид. Зараз побачиш (сміються). Тепер зрештою можемо запалити нашого скляного слимака. Загаси світло, щоб було святковіше... До речі, запальнички ми вже не маємо!

Дівчина. Ось сірники.

Давид виймає сірника. Дівчина гасить світло, моторозна музична тема виявляє скляного слимака. Давид черкає. У тому світлі від сірника сяє в усій своїй красі скляний слимак. Лише його видно на сцені. Перед тим, як Давид піднесе сірника до скляного слимака, Дівчина й він зливаються у довгому поцілунку. Доки ще в Давидовій руці горить сірник, падає завіса.

Приміщення залишається ще ДВАДЦЯТЬ СЕКУНД у повному мороці, чекаючи на вибух. До вибуху не доходить і світло запалюється знову.

Кінець.